

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی

مرکز پزشکی، آموزشی و درمانی آیت الله طالقانی

دیسفاژی Dysphagia

(اختلال در بلع)

تهیه کننده: کلینیک تخصصی اختلالات گفتار و بلع

(گروه آسیب شناسی گفتار و زبان)

نوبت بازنگری: اول

تاریخ تصویب: ۹۱/۰۹/۱۳

شماره سند: PF-SH-05

اختلال در بلع چیست؟

فردی که در بلعیدن مایعات یا جامدات یا هر دو دچار ناتوانی میشود مبتلا به " دیسفاژی " یا " اختلال در بلع " می باشد این ناتوانی ممکن است به صورت کامل یا نسبی بروز کند. همانگونه که از تعریف استنباط میشود کلیه جوانب زندگی فرد تحت تاثیر این اختلال قرار میگیرد. (بر خورداری از تغذیه خوب سلامت را تضمین می کند)

عمل بلع به طور طبیعی شامل مراحل زیر است :

- ۱ - مرحله دهانی: طی این مرحله غذا جویده شده و با بزاق ترکیب می شود و جهت ورود به حلق آماده خواهد شد.
- ۲ - مرحله حلقی: در این مرحله غذایی توسط عضلات زبان و عقب دهان، به دهانه حلق وارد میشود.
- ۳ - مرحله مروی: در این مرحله غذا به دریچه مروی منتقل میشود و طول مروی را طی میکند.

بروز اختلال به هر دلیلی در بخشهای مذکور منجر به بروز اختلال بلع (دیسفاژی) خواهد شد.

وقتی فردی دچار دیسفاژی میشود توسط متخصصین گوناگون از قبیل متخصص گوارش، متخصص مغز و

اعصاب، رادیولوژیست و آسیب شناس گفتار و زبان (متخصص گفتار درمانی) مورد معاینه قرار می گیرد و جهت انجام اقدامات درمانی به افرادی از این تیم ارجاع داده میشود.

در این بین نقش مهم گفتار درمانگران به صورت آگاهی دادن به بیمار، جهت برنامه ریزی درمانی، ارجاع به پزشکان مربوطه و پیگیری روند درمان حائز اهمیت میباشد.

چه کسانی دچار اختلال در بلع میشوند؟

چنانچه هر یک از اجزاء سیستم عصبی و عضلانی مکانیزم بلع دچار ضایعه شوند فرد مبتلا به اختلال در بلع خواهد شد از بین علل گوناگون، ما به شایعترین عوامل بروز دیسفاژی اشاره می کنیم:

● افرادی که به بیماریهای عصبی مبتلا هستند مانند کسانیکه دچار سکته مغزی ، ضربه به سر ، پارکینسون MS یا ALS می شوند و ممکن است در مرحله ای از بیماری دچار دیسفاژی شوند.

● کسانیکه تحت عمل جراحی در ناحیه سر و گردن قرار میگیرند و طی جراحی ممکن است بخشی از دستگاههای مربوط به عمل بلع (در ناحیه دهان ، حلق ، حنجره و ...) دستخوش تغییرات ساختمانی شوند.

بعلاوه طی عمل جراحی ممکن است سیستم عصبی دستگاههای مذکور نیز تحت تاثیر قرار بگیرند.

● مصرف داروهای خاص در گروهی از بیماران مبتلا به ضایعات عصبی مصرف طولانی مدت دارو میتواند عوارض پابرجایی به صورت اختلال در بلع داشته باشد.

در این گونه موارد حتی گاهی پس از قطع دارو علائم وجود دارند. داروهایی مانند داروهای تشنج از جمله مواردی هستند که ممکن است منجر به بروز دیسفاژی شوند.

● افزایش سن نیز بعنوان عاملی که منجر به تغییر در ترشح بزاق و تحولات ساختمانی در اندامها میشود میتواند منجر به بروز دیسفاژی در افراد سالخورده شود.

● بروز سوختگیهای شدید در ناحیه زبان، لبها و دیواره های حلق که عموماً بعلت برق گرفتگی یا خوردن مایعات اسیدی و قلیایی بوجود می آید بعنوان یکی دیگر از علل بروز دیسفاژی خصوصاً در کودکان شناخته شده است.

خطراتی که بیمار مبتلا به دیسفاژی را تهدید

میکند

اگر اختلال در بلع برای مدت طولانی باقی بماند فرد مبتلا دچار کمبود آب و مایعات خواهد شد و از طرفی به علت ناتوانی در جویدن و قورت دادن دچار کاهش وزن خواهد شد. بیمار مبتلا به دیسفاژی ممکن است در معرض خطر ذات الریه و سایر عفونتهای ریوی قرار گیرد. بعلاوه ورود مواد غذایی به مجاری هوایی به منزله تهدید حیات وی خواهد بود.

موارد فوق شایعترین مشکلاتی است که سلامتی فرد مبتلا به دیسفاژی را تهدید میکند. به منظور جلوگیری از ظهور این علائم در اولین مراجعه بسیار می باید راهنمایی لازم جهت انجام پیگیریهای درمانی صورت گیرد.

علائم بروز دیسفاژی

بیمار اولین کسی است که اختلال در بلع را تشخیص داده و وجود مشکل را اعلام می کند. در صورتی که قبلاً قادر به بلع طبیعی بوده، اکنون به وضوح تغییرات مکانیزم را گزارش می دهد در مورد کودکان مبتلا به فلج مغزی وجود مشکلاتی در جویدن و بلعیدن از جانب والدین گزارش می شود.

بیمار مبتلا به دیسفاژی گاهی از درد در حین عمل بلع شکایت دارد و یا با خوردن غذاهایی با غلظتهای متفاوت دچار مشکل می شوند یکی از شایعترین علائم، کاهش یا از بین رفتن رفلکس تهوع و رفلکس سرفه است. از آنجائی که سرفه زدن پاسخ دفاعی حنجره و جلوگیری از ورود غذا به ریه هاست لذا فقدان این رفلکس بیمار را در معرض بروز آسپیراسیون (ورود مواد غذایی به ریه ها) قرار می دهد. در چنین مواردی درمان به صورت اورژانسی صورت میگیرد.

در مورد بعضی از بیماران باقی ماندن مواد غذایی در حفره دهان یا دیواره های حلق بعنوان یک علامت تلقی میشود.

درصد بالایی از بیماران مبتلا به دیسفاژی از کاهش یا افزایش ترشحات بزاق شکایت دارند که مانند کلیه موارد فوق می باید مورد معاینه قرار گرفته و جهت انجام اقدامات درمانی و توانبخشی به آسیب شناسان گفتار و زبان مراجعه نمایند.

